

TLPST

Lesbrief 50: september 2018

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@onzetaal.nl.

John is niet On

Er was eens een popgroep, een halve eeuw geleden. De vier leden van de popgroep waren zo beroemd dat veel mensen hun namen nog steeds kennen. Een Poolse frisdrankmaker dacht: daarmee kan ik iets leuks doen.

> [Lees verder](#)



De robot rapt

Een robot die op eigen houtje teksten rapt? Die moeten we kunnen bouwen, vonden wetenschappers uit Leiden en Antwerpen. Ze schreven een programma dat de robot een echte hiphopflow moest geven. Met succes?

> [Lees verder](#)



Fluittalen

“Hallo Hollanders. Zijn jullie klaar voor een bijzonder verhaal?” – zo klonk het onlangs in het Jeugdjournaal. Alleen werden die woorden niet gesproken, maar gefloten door een man. Op zijn vingers, in een fluittaal.

> [Lees verder](#)



Kaapverdiaans leren

Kaapverdië is een groep eilanden ten westen van Afrika. Officieel wordt er Portugees gesproken, maar veel mensen spreken ook Crioulu of ‘Kaapverdiaans’. Die taal lijkt wel wat op Portugees, maar is toch net anders.

> [Lees verder](#)



Noordhoff Uitgevers

John is niet On

Er was eens een popgroep, een halve eeuw geleden. De vier leden van de popgroep waren zo beroemd dat veel mensen hun namen nog steeds kennen. Een Poolse frisdrankmaker dacht: met die bekende namen kan ik iets leuks en creatiefs doen. Maar wat blijkt? Dat mag niet!

John Lennon maakte deel uit van die beroemde popgroep, die The Beatles heette. Hij is al bijna 38 jaar geleden overleden. In Polen wilde een frisdrankproducent grappig uit de hoek komen. Hij noemde een nieuw drankje dat hij op de markt bracht 'John Lemon'.

Jammer voor hem: hij had dat niet mogen doen. Een naam van een artiest, ook al is hij overleden, mag je niet zomaar gebruiken als een merknaam. Yoko Ono, de weduwe van John Lennon, houdt dat heel precies in de gaten, niet alleen voor de naam 'John Lennon' zelf, maar ook voor varianten.



Ze begon in Nederland een rechtszaak tegen de frisdrankmaker. Het lukte haar om 'John Lemon' verboden te krijgen in de hele Europese Unie. Daarna bedacht de fabrikant de naam 'On Lemon – John is On', maar ook die werd verboden.

Wat gebeurt er als de frisdrankproducent zich niets aantrekt van de beslissing van de rechter en deze namen blijft gebruiken? Dan gelden er [zware boetes](#).

Vragen en opdrachten

Beantwoord vraag 1a en vraag 1b eerst voor jezelf en bespreek de antwoorden daarna in de klas.

- 1a Bedenk zelf een frisdrankmerknaam. Gebruik daarvoor de naam van een bekend persoon, bijvoorbeeld rapper Kraantje Pappie of voetballer Robin van Persie.
- 1b Wat denk je, zou die persoon daar blij mee zijn?
- 2a Waarom zou Yoko Ono niet willen dat de naam van haar overleden man wordt gebruikt als merknaam, denk je?
- 2b Wat voor 'zware boetes' kan de frisdrankmaker verwachten als hij toch de naam 'John Lemon' gebruikt voor zijn frisdrankje?
- 3 De titel van de tekst is 'John is niet On'. Waarom past deze titel goed bij de tekst?

> [Antwoorden](#)

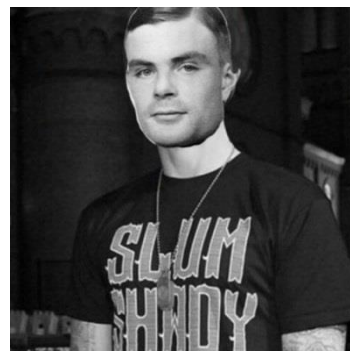
> [Terug naar de voorpagina](#)

De robot rapt

Een robot die op eigen houtje teksten rapt? Die moeten we kunnen bouwen, vonden wetenschappers uit Leiden en Antwerpen. Ze schreven een programma dat de robot een echte hiphopflow moest geven. Met succes? Ja, MC Turing – want zo heet deze robot – stond deze zomer zelfs op Lowlands.

De wetenschappers stopten [66.000 Engelstalige rapteksten](#) in de robot en lieten hem alle woorden verwerken. Ze leerden hem ook wat rijmen is. Grammatica vonden ze minder belangrijk, omdat rapteksten bulken van “straattaal en andere dichterlijke vrijheden”.

In de teksten die in MC Turings geheugen zijn ingevoerd, staan nogal wat scheldwoorden. Daar maakt MC Turing, ook bekend onder de naam Deepflow, dan ook gretig gebruik van. Anders zouden zijn raps niet geloofwaardig zijn.



MC Turing kreeg zijn vuurdoop op het muziekfestival Lowlands. Daar stelden de wetenschappers hem voor aan het grote publiek. Bezoekers van het festival konden meedoen aan een [test](#). In die test kregen ze een aantal rapteksten te zien. De vraag was steeds heel eenvoudig: is het een raptekst van een echte hiphopartiest of is de tekst bedacht door MC Turing? Het bleek dat MC Turing al heel aardig kan rappen. Vrij veel Lowlands-bezoekers dachten dat zijn raps gemaakt waren door ‘echte’ artiesten.

Vragen en opdrachten

1 Waarom heet de rapbot MC Turing?

De wetenschappers vonden het niet zo belangrijk om MC Turing grammatica te leren. Wel kan de rapbot goed schelden. Bespreek de vragen 2a, 2b en 2c in de klas.

2a Waarom ‘kent’ MC Turing geen grammatica en wel scheldwoorden?

2b Zou jij een rapbot willen zien optreden die correcte grammatica gebruikt en niet scheldt?

2c Bedenk een geschikte artiestennaam voor een nette rapbot.

3a Wat denk jij, kan een machine ooit net zulke goede teksten *spitten* als een professionele rapper?

3b Doe de [test](#). Wat is je score? Vergelijk je score met die van je klasgenoten.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Fluittalen

“Hallo Hollanders. Zijn jullie klaar voor een bijzonder verhaal?” – zo klonk het onlangs in het Jeugdjournaal. Alleen werden die woorden niet gesproken, maar gefloten door een man. Op zijn vingers, in een fluittaal. In Turkije en op het Spaanse eiland La Gomera bestaan zulke fluittalen nog. Maar hoelang nog?

Je kunt talen spreken en je kunt talen schrijven. In gebarentaal communiceer je met je handen en met je gezicht. Maar op een paar plaatsen op de wereld bestaan wel heel bijzondere talen: fluittalen.

Fluittalen komen alleen voor in berggebieden. Herders ontdekten daar langgeleden dat ze over grote afstand met elkaar konden ‘praten’ door hun boodschappen op hun vingers te fluiten. De hoge tonen droegen verder dan stemgeluid en werden door de bergwanden ook nog eens weerkaatst. Zo konden ze over grote afstand boodschappen uitwisselen, ver voordat er mobiele telefoons waren.



Inmiddels heeft bijna iedereen een mobieltje en is het dus niet meer nodig om te leren fluiten. Maar als de fluittalen zouden verdwijnen, zou dat jammer zijn, vinden de mensen die in deze streken wonen. Want fluittalen zijn toch wel heel bijzonder. Op het Spaanse eiland La Gomera leren kinderen de taal daarom in de klas. Het Jeugdjournaal maakte er onlangs [een filmpje](#) over.

Als je goed oplet, hoor je dat de fluittaal zo veel mogelijk de ‘echte’ taal (in het filmpje is dat het Spaans) nadoet. Op een bepaald moment zegt de leraar een zin voor die een jongetje moet nafluiten. Die zin van leraar en de fluittoon van het jongetje hebben dezelfde toon. Het jongetje verdeelt de zin ook op dezelfde manier in woorden. Het fluiten is dus vooral een andere manier om het Spaans te gebruiken. En Spaans spreekt iedereen op La Gomera.

Vragen en opdrachten

- 1a Waarom was een fluittaal vroeger heel handig, maar tegenwoordig niet echt meer nodig?
- 1b Probeer eens een situatie te bedenken waarin je het eigenlijk best handig zou vinden als je een bericht kon fluiten in plaats van appen.

Bespreek met de klas:

- 2a Bedenk een situatie waarin ook in de westerse samenleving wel gefloten wordt.
- 2b Kun je eens fluiten zoals in die situatie gefloten wordt?
- 2c Wat zeg je eigenlijk precies met dat fluitgeluid?

Werk samen met een klasgenoot.

3a Bedenk een korte boodschap die je aan je klasgenoot wilt doorgeven en schrijf die voor jezelf op.

3b Fluit nu die boodschap tegen je klasgenoot, zoals het jongetje uit het filmpje de woorden van zijn leraar nalfloot. Heeft hij of zij je begrepen? Wissel van rol.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Kaapverdiaans leren

Kaapverdië is een groep eilanden ten westen van Afrika. Officieel wordt er Portugees gesproken, maar veel mensen spreken ook Crioulu of 'Kaapverdiaans'. Die taal lijkt wel wat op Portugees, maar is toch net een beetje anders. In Rotterdam wonen ongeveer tienduizend mensen die deze taal spreken. Ook Rotterdammers die alleen maar ooit op vakantie naar de eilanden zijn gegaan, blijken hem te willen leren!

De Rotterdamse Judith ging ooit naar de Kaapverdische eilanden. Zoals ze zelf zegt werd ze 'verliefd' op de taal en de cultuur. Toen ze weer in Rotterdam was, bleef ze geboeid door de taal. Nu geeft ze zelfs taallessen aan Kaapverdische kinderen die in Rotterdam wonen. [Dit filmpje](#) laat zien hoe ze dat doet. Wil je zelf een beetje Kaapverdiaans leren? Dat kan ook [via YouTube](#).



Het Kaapverdiaans is van oorsprong een 'creooltaal'. Zulke talen zijn ontstaan in de slaventijd. Mensen die door Portugezen tot slaaf gemaakt werden, kwamen vaak uit heel verschillende delen van Afrika. Om met elkaar en met hun 'meesters' te kunnen praten, maakten ze een eigen taal, vaak met een zo eenvoudig mogelijke grammatica. De kinderen van deze mensen leerden deze creooltaal als hun moedertaal. En die was dus net een beetje anders dan, in dit geval, het Portugees. Meer over creooltalen kun je [hier](#) lezen.

Vragen en opdrachten

Bekijk het filmpje over Judith.

1a Op welke manier geeft Judith les?

1b Hoe zou jij het vinden om Engelse les te krijgen op Judiths manier? Licht je antwoord toe.

Bekijk ook het filmpje op YouTube, waarin een Kaapverdische les wordt gegeven.

2a Probeer de titel van de les na te zeggen.

2b Zoek uit wat 'Kem ê bo?' betekent. Tip: er bestaat een songtekst van een Kaapverdische zangeres, Carmen Souza, met dezelfde titel.

Lees de eerste alinea van de tekst van Milfje over creooltalen. Bespreek daarna de vragen 3a en 3b in de klas.

3a Wat is een contacttaal?

3b Heb jij wel eens iemand 'gesproken', zonder elkaars taal te spreken? Licht je antwoord toe.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden 'John is niet On'

- 1a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Kraantje Water (zonder prik), Versie Persie (sinaasappel).
- 1b** Eigen antwoord.
- 2a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Ze wil dat de naam van haar overleden man geassocieerd wordt met zijn muziek en niet met een frisdrank.
- 2b** 2500 euro per dag of 500 euro per flesje.
- 3** In het Engels wordt wel gezegd dat iets *on* is als iets doorgaat, bijvoorbeeld 'the bet is on', wat betekent: 'de weddenschap gaat door'. De merknaam 'On Lemon – John is on' gaat niet door en is dus niet 'on'.
-

Antwoorden 'De robot rapt'

- 1** De rapbot is genoemd naar de beroemde wiskundige Alan Turing, die al in 1936 bezig was met kunstmatige intelligentie.
- 2a** Professionele rappers maken gebruik van straattaal en dichterlijke vrijheid. Daarbij zijn een correcte grammatica en net taalgebruik niet van belang. Door de lyrics van grote rappers in te voeren in MC Turing heeft hij 'leren' rappen. Zo heeft de rapbot dus weinig grammatica meegekregen, maar wel veel scheldwoorden geleerd.
- 2b t/m 3b** Eigen antwoorden.
-

Antwoorden 'Fluittalen'

- 1a** Herders en andere bewoners van berggebieden konden zo over grote afstanden met elkaar 'praten'. Tegenwoordig heeft bijna iedereen een mobiele telefoon.
- 1b** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: als je je mobiele telefoon thuis hebt laten liggen en hulp nodig hebt; als je iemand wilt waarschuwen en geen tijd hebt om eerst je mobiel te pakken.
- 2a** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: als de scheidsrechter vindt dat de bal 'uit' is; als er een knappe jongen of een mooi meisje voorbijloopt.
- 2b** Eigen antwoord.
- 2c** Eigen antwoord, bijvoorbeeld: 'Stop het spel!' of 'Hee, hoi!'
- 3** Eigen antwoorden.
-

Antwoorden 'Kaapverdiaans leren'

- 1a** Judith neemt haar leerlingen mee naar plekken die iets met Kaapverdië te maken hebben. Op die manier leren haar leerlingen niet alleen de taal spreken en gebruiken, maar maken ze ook kennis met culturele gebruiken.
- 1b** Eigen antwoord.
- 2a** Eigen antwoord.
- 2b** ['Wie ben jij?'](#)
- 3a** Contacttaal: gemengde taal die ontstaat doordat sprekers met verschillende moedertalen contact met elkaar maken.
- 3b** Eigen antwoord.
-